השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

השוכר את הפועל: **מ"ט** שכרו אסור. מתוך השיטה משמע כי מעתה היה יודע שיין נסך תופס דמיו כעבודת כוכבים ואעפ"כ היה רוצה לדמות שכר יין נסך לדמי ערלה ולשכר שביעית אע"ג דאיכא ביין נסך תרי חומרי איסור הנאה ותופס דמיו והכי פריך מ"ט שכרו אסור נהי דתופס דמיו כעבודת כוכבים מ"מ שכרו אין בו איסור אלא מדרבנן ואינו משוב כדמי יין נסך ומה טעם גזרו עליו אילימא משום דיין נסך גופיה אסור בהנאה מן התורה הלכך גזרו על שכרו אטו הגוף והרי ערלה וכלאי הכרם דאסורין בהנאה מן התורה ולא גזרו על הדמים אטו הגוף ואין להאמיר כאן בשכר יותר מהתם בדמים דהשתא דמים שאינו אסורי הנאה שגם דמיהם אסורין מן התורה כמו הגוף באותן שתופסין דמיהן ואפילו הכי לא גזרו דמים אטו גוף באותן שאין תופסין דמיהם שכר שאינו אסור בשום איסור הנאה מן התורה כל שכן שלא נגזר שכר אטו הגוף ומשני אלא הואיל ותופס דמיו כעבודת כוכבים כלומר שכר בגוף לא מיתליף אבל שכר בדמים מיתליף ופריך והרי שביעית דתופסת דמיה [6] וקאמר שכרו מותר דמשמע לגמרי ולא (ד) נתפס בקדושת שביעית ולא גזרינן שכר שביעית אטו דמי שביעית ואין לומר דשאני יין נסך דאית ביה תרי חומרי איסור הנאה ותופס דמיו דלא מיתליף שכר בדמים בתרי חומרי יותר מבחומרא אחת ומסיק א"ר אבהו א"ר יוחנן קנס הוא שקנסו חכמים בחמרין ודאי משום גזרה לא שייך למיגזר כדפרי' דאי מטעם מיתליף הוא לא היה לנו לחלק בין פועל דשביעית וכן בשביעית גופיה לא היה לחלק בין חמרים לפועל אלא מטעם קנס הוא וחכמים שקנסו ראו לקנוס בחמרים יותר משום דנפיש אגרייהו וכן פועל דיין נסך משום חומרא דיין נסך כדמסיק רבא בסמוך ודוקא בשנים אלו החמירו יין נסך ושביעית לפי שתופסין דמיהן ראוי לקנוס בשכר דהוי קלא כעין דמים אבל בשאר איסורי הנאה שאין תופסין דמיהם [9] מסתבר דלא קנסו: **והתנן** מכרן וקדש בדמיהן מקודשת. תימה לפי מה שפירש בקונטרס לעיל בפרק ר' ישמעאל (דף נד:) דדוקא לקדש אשה התירו אבל לאיתהנויי מינייהו אסור מדרבנן (ה) אבל לאיסים אחרינא שרו אותן מעות וה"נ גבי שביעית המעות אינם אסורין לאחרים [10] כדאמר לעיל פרק רבי ישמעאל (שם) מאי קא פריך הא דקאמר אסור במתני' היינו דוקא לפועל שאסורין הן כמו למוכר דוקא וי"ל דאסור דמתני' משמע לכ"ע מיהו תימה מאי קפריך שאני התם דהיינו בדיעבד כדמוכח בנדרים פרק השותפין (דף מז:) אבל לכתחלה אסור ומתני' לכתחלה איירי יש לומר דאסור דמתני' משמע ליה אפילו בדיעבד (וע"ע תוס' חולין ד: ד"ה מותר מיד): **בדמיהן** מקודשת. משמע הא בגוף הערלה אסור לקדש וטעמא משום דלית ביה שום פרוטה וקשה בגופה נמי איכא שום פרוטה בשלא כדרך הנאתן [11] או באפרן כדתנן (תמורה דף לד.) כל הנשרפין אפרן מותר וי"ל כיון שכל זמן שהוא בעין אסור למכרו מן התורה כמו כן אסור לקדש בו אשה דהוי [12] כמו מכירה משובה ויש בו הנאה כשמקדש את האשה דגמרינן (קידושין דף ג.) קיחה קיחה משדה עפרון וזה לא דמי לקיחה דשדה עפרון שראוי לקנות בו חפץ או לשאר הנאות: **לקוט** לי ירק היום שכרו מותר. פירוש דהוי כמו שכרו ללקוט מליאות שאין אלו דמי פירות שביעית וא"ת הניחא למ"ד (ב"מ דף ח.) המגביה מליאה לחבירו קנה חבירו אלא למ"ד דלא קנה חבירו א"כ זה המלקט קנאם וכשנותנם לבעל הבית בדיעבד נמצא מוכר לו פירות שביעית י"ל דלא חשיב מוכר דיד פועל כיד בעה"ב דמי ועי"ל דשאני התם דאמר לא קנה חבירו עד שתבא מליאה לידו ואם ירצה המגביה יכול לזכות בה קודם שתבא לידי חבירו אבל הכא שאין המלקט מתכוין לזכות כלל לא בתחלה ולא בסוף וכשנותן לבעל הבית אז זכה בעל הבית וכי האי גוונא פי' ר"ת שילהי משילין (בילה דף לט: בד"ה הכא) גבי מילאן ונותן לחבירו דאמר רב נחמן כרגלי מי שנתמלאו לו ואע"ג דאית ליה לרב נחמן דלא קנה חבירו כיון שלא נתכוין לזכות הוא וכשנתנה לחבירו זכה חבירו: **נמצא** זה פורע חובו מפירות שביעית. אומר רבינו יצחק דהסחורה שהיא אסורה בפירות שביעית היינו לקנות הרבה ביחד להוליך ממקום הזול למקום היוקר וכמו שהיו עושין אוספי שביעית שפסולין לעדות בפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) מטעם סחורה וכן פורע חובו מפירות שביעית שזה משתכר בפירות שביעית ולאו לאכלה קריא ביה אבל אם הוא לוקט למכור על יד לקנות בו דבר אכילה אין דבר זו סחורה וכן שנינו פרק לולב הגזול (סוכה דף לט. ושם ד"ה וליתב) מבליע דמי אתרוג בלולב ובלא הבלעה נמי היה מותר אילמלא טעמא דאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ אלמא מותר למכור ועוד תנן במסכת שביעית (פ"ז מ"ג) לא יהא לוקח ירקות שדה ומוכר בשוק אבל לוקט ובנו מוכר על ידו משמע דאפילו לכתחלה ות"ת תיקשי ריש"א לסיפא ריש"א אסרה [13] לוקח למכור בשוק משמע הא לוקט מותר ואפילו בשוק והדר תני לוקט ובנו מוכר על ידו הא למכור בשוק אסור ונראה דיש במשנה בריש"א טעות סופר וגרס בשניהם לוקט מיהו יש לישב הגירסא ואשמעינן דדין לוקח ולוקט שוין דבשניהם אסור למכור בשוק וריש"א תנא לוקח והי"ה לוקט וסיפא לוקט והי"ה לוקח ויש ליתן טעם למה אסור יותר בשוק שכשמעמיד חנות בשוק דומה יותר שמשתכר בפירות שביעית ואע"פ שאמרנו שאסור לפרוע חובו מפירות שביעית משום דלאו לאכלה הוא מ"מ לקדש אשה מותר אע"ג דלאו לאכלה הוא כדאמרינן פרק האיש מקדש (קידושין דף נב.) מעשה באחד שקידש חמש נשים בכלכלה של שביעית ואמרו חכמים אין האחיות מקודשות הא אחרות מקודשות וטעמא [14] דמשום פריה ורביה אקילו ביה רבנן ומיהו יש לחוש דהתם דיעבד אבל לכתחלה אסור: **דיהיב** ניהליה בצד היתר. ות"ת כיון דיהיב ליה בלא היתר מאי איריא דפועלים עושים בפירות שביעית הללו אפילו היו עושין מלאכה אחרת יהיו מותרין לפרען מפירות שביעית וי"ל דוקא כשעושין המלאכה בפירות שביעית עצמן אז אינו נראה כנותן שכר מה שפורען מפירות שביעית ומשום הכי נקט עושה מלאכה בפירות שביעית והעלם לאכלם דוקא דדומה שהם של שניהם יחד לאכלה אבל עושה במלאכה אחרת יכול להיות שהוא אסור דדומה שפיר שכר מלאכה:

השוכר. עובד כוכבים ששכר את ישראל לעשות עמו מלאכה ביין נסך להריקו מכלי אל כלי או להעביר חבית ממקום למקום. וביין נסך ממש קאמר שנתנסך לעבודת כוכבים ואסור יינן מיבעיא לן בגמרא [3]: **שכרו לעשות עמו מלאכה אחרת.** כל שכרו מותר דאף על גב דאגרת דייהיב לא משום מלאכה אחרת היא. ובגמרא [4] מפרש לה שפיר: **גמ' מקודשת.** אלמא איסורי הנאה דמיהן מותרין וכל שכן שכר פעולתו: **אלא הואיל ותופס את דמיו כעבודת כוכבים.** דכיון דנתנסך לעבודת כוכבים הרי היא כעבודת כוכבים דדמיה אסורין כדאמרן (לעיל נד:) כל שאתה מהיה אימנו הרי הוא כמוהו וכי היכי דדמיו אסורין שכר פעולתו נמי אסור: **לקוט לי בו.** לשון מכר הוא דמשמע לקוט לי שוויו ירק: **שכרו אסור.** לשהותו אחר זמן הביעור אלא מתבער בשביעית: **לקוט לי ירק.** לשון שכירות הוא ולא לשון מכר ואין לו דמים שיתפסו בקדושת שביעית: **לך ייפר.** מתנת חנם: **דתנן.** גבי מעשר שני: לחלק

השוכר [א]את הפועל לעשות עמו ביין נסך שכרו אסור שכרו לעשות עמו מלאכה אחרת אע"פ שאמר לו העבר לי חבית של יין נסך ממקום למקום שכרו מותר [ב]השוכר את החמור להביא עליה יין נסך שכרה אסור [ג]שכרה לישב עליה אע"פ שהניח עובד כוכבים [ד]לגינו עליה שכרה מותר: **גמ'** מ"ט שכרו אסור אילימא הואיל ויין נסך אסור בהנאה שכרו נמי אסור [ה]הרי ערלה [ו]וכלאי הכרם דאסורין בהנאה ותנן [ז]מכרן וקידש בדמיהן מקודשת אלא הואיל ותופס את דמיו כעבודת כוכבים והרי שביעית דתופס' את דמיה ותנן [ח]האומר לפועל הילך דינר זה לקוט לי בו ירק היום שכרו אסור לקוט לי ירק היום שכרו מותר א"ר אבהו א"ר יוחנן [ט]קנס הוא שקנסו חכמים בחמרין

ובין יין נסך הא דאמרן חמרין מאי היא דתניא [י]החמרין שהיו עושין מלאכה בפירות שביעית שכרן שביעית מאי שכרן שביעית אילימא דיהבינן להו שכר מפירות שביעית נמצא זה פורע חובו מפירות שביעית והתורה אמרה [יא]לאכלה [יב]ולא לסחורה ואלא [יג]דקדוש שכרן בקדושת שביעית ומי קדוש [יד]והתניא האומר לפועל הילך דינר זה ולקוט לי ירק [טו] היום שכרו מותר לקוט לי ירק בו [טז] היום שכרו אסור אמר אביי לעולם יהבינן ליה שכר מפירות שביעית ודקא קשיא לך לאכלה ולא לסחורה דיהביה ניהליה בצד היתר כדתנן [יז]לא יאמר אדם לחבירו העלה

מסורת הש"ס

(א) [פי' כדים גדולים עליך וכן בשבת קלט: בפרש"י], ב) קידושין נו: לעיל נד: [נדרים מז:], ג) שביעית פ"ת מ"ד [ע"ש דהבנות מהופכות], ד) [בכורות יב:], ה) [י"ל והתנן והיינו משנה דשביעית פ"ח מ"ד כפי הנוסחא משנה דהתם], ו) [בסדר המשנה לי כו ירק], ז) מעשר שני פ"ג משנה ג, ח) לא נמצא כן בפר"י ועיין רש"ל,

גליון הש"ם

תוס' ד"ה השוכר וכו' וקאמ' שכרו מותר דמשמע לגמרי. לא הבנתי דמה צריך למשמעות הא ג"ל לפרש בענין אחר דהא ברייתא דקתני שכרו אסור זהו תנאי שביעית היינו לאסור ליהנות ממנו אבל בקדושת שביעית א"כ בסיפא דתני שכרו מותר ע"כ דלגמרי מותר: **באר"ד** (בסופו) מסתבר דלא קנסו. תמוה לי במה נתפקח בזה הא פשיטא דאין לגזור שאר איסורין מיין נסך דהרי קתני מכרן וקידש בדמיהן מקודשת הרי דהתליפין מותר לאחרים מכ"ש שכרו וצ"ע: ד"ה נמצא וכו' דמשום פריה ורביה אקילו. להדיא איתא בירושלמי ספ"ח משביעית דל"י זאת אומרת שאסור ליקח אשה מדמי שביעית וצ"ע:

הגהות הב"ח

(ג) גמ' והתניא האומר לפועל הילך דינר זה ולקוט לי ירק בו היום שכרו אסור לקוט לי ירק היום שכרו מותר אמר אביי כל"ל: (ד) רש"י ד"ה השוכר וכו' בגמרא. נ"ב בדף זה ע"ב: (ה) ד"ה שכרו וכו' ובגמרא מפרש. נ"ב דף סה סוף ע"א: (ו) תוס' ד"ה מ"ט שכרי וכו' דמשמע לגמרי ולא בענין דנהנה בקדושת שביעית וכו' בשביעית גופיה לא היה לנו לחלק: (ז) ד"ה והתנן וכו' אסור מדרבנן אלמא לאיסים אחרינא שרו אותן מעות וה"נ גבי שביעית המעות וכו' פרק רבי ישמעאל א"כ מאי קא פריך לישני הא דקאמר. נ"ב פי' האי שכרו אסור דשביעית אינו אלא לומר דאסור לו להחזיק בשכרו כשיגיע זמן הביעור אלא צריך לאכלו קודם זמן הביעור דהיינו קודם שילא לאיר מן השדה אותו המין שהגיע לו השכר ממנו וכשיגיע זמן הביעור מיד נבערו מן הבית והוא שיוציאנו מביתו להפקירו לכל ודרך הפקר מותר לאכול אבל בזמן ביעור פירות שביעית שאמרו חכמים בכל מקום והיינו דכתבו תוס' דגבי שביעית המעות אינם אסורים לאחרים כלומר אין דין איסור שביעית לאחר שהגיע זמן הביעור לאחרי לגמרי אף לאחרים ולהטעינו ברפה או פירות חוזה לרות כדעת הרמב"ם בפ"ז מהל' שמיטה ויובל הביגו הרא"ד אלא מותרין לאחרים אלא דלו אסורין להחזיק בהן והוא דמיי לבלותן מן הבית ולהפקירן והוא דעת התוס' וכ"כ הרמב"ן בסדר בהר וכן פסק בסמג בעשה קמ"ז ומ"ש התוס' כדאמר לעיל פרק רבי ישמעאל היינו לפי פירושם בהא דליתני להא [ויהשאר תמרי]: (ו) ד"ה בדמיהן וכו' שה פרוטה בשלא כדרך הנאתן. נ"ב לשון תוספות בקידושין דף נ"ו ע"ב דמיירי בלאכל ש"פ אלא כדרך הנאתן מ"מ ר"ל בלאכל ש"פ אף שלא כדרך הנאתן מ"מ כיון שהאשה מכורה שיש לה ליהנות דרך הנאתן ואינו כן לא סמכה דעתה והוי מקח טעות: (ז) בא"ד אסור לקדש בו אשה דהוי חשובה כמו מכירה דיש בו: (ח) ד"ה נמצא וכו' ריש"א אסרה ללוקח וכו' ואפי' למבור בשוק והדר:

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הלכ' טו טז סמג לאוין קמה טוש"ע יו"ד סי' קלג סעיף ג:

ב ג מיי' שם הלכ' יח טוש"ע שם סעיף ב:

ג ד מיי' שם פי"י הלכ' ט סמג לאוין קמה טוש"ע יו"ד סי' רלד סעיף ג:

ד ה מיי' שם הלכ' ו סמג לאוין קמה טוש"ע יו"ד סי' רלד סעיף ג:

ה ו מיי' פי"ו מהלכות שמיטה ויובל הלכ' יב:

ו ז מיי' פי"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכ' טו:

ז ח מיי' פי"ו מהל' שמיטה ויובל הלכה יג:

ח ט מיי' שם הלכה ג [ופ"ה מהלכות בכורות הל' ט]:

ט י מיי' פי"ו מהלכות שמיטה ויובל הלכ' יג:

י כ מיי' פי"ג מהלכות מעשר שני הלכה כב:

תורה אור השלם

1. וְהָיְתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לָכֶם לְאָכְלָה לְךָ וְלַעַבְדְּךָ וְלַאֲמָתְךָ וְלִשְׂכִירְךָ וְלְתוֹשָׁבְךָ הַגָּרִים עִמָּךְ:

ויקרא כה ו

מוסף רש"י

מכרן וקידש בדמיהן מקודשת. דאין הדמים נתפסין באיסור (קדושין נו:).

העלה לי פירות לירושלים לחלק. דהוי כמוכר מעשר שני ואסור למכור מעשר שני והרבה משניות מוכיחות במסכת מעשר שני דאסור לעשות סחורה במעשר שני ומסתבר דכל מידי דאין מתחלל עליו זהו סחורה האסורה בו ואינו מתחלל אלא על דבר אכילה ושתיה כדתנן (מע"ש פ"ב מ"ו) מעשר שני ניתן לאכילה שתיה וסיכה וקשה דהא תנן בסוף פ"ק דמעשר שני אין לוקחין ממעות מעשר שני בהמה טמאה (ומעשר) כו' משמע הא מלבושין מותרין ועוד תנן התם (פ"ה מי"ב) ולא נתתי ממנו למת ליקח לו ארון ותכריכין הא (לאו) [למין] דומיא דמת מותר ויש לומר דכל אותם משניות המתירות היינו מן התורה אבל רבנן אסרו כל עניני סחורה לפי שמצוה לעשות ממנו שלמים ואסרו גם לפרוש בו שכר הפועלים והא דאיתא בירושלמי שאסור ג"כ למי דומיא דמת ומפיק לה מקרא אסמכתא בעלמא הוא ור' יהודה היה מקשה על זה דאמרינן בפרק בכל מערבין (עירובין דף מז:) מקרא דונתתה הכסף בדברים כללי ופרטי ולא מרבינן אלא פרי מפרי וגדולי קרקע לאכילה אבל דבר שאינו של אכילה לא אשכחן דאיתרבי לכן נראה לפרש דכל מקום שמצינו היתר ליקח ממנו שום דבר היינו להיות מעות בקדושת מעשר ביד הלוקח כמו גבי שביעית פ' לולב הגזול (סוכה דף מא.) מי שיש לו סלע של שביעית כו' דבעינן שתהא שביעית ביד הלוקח וכ"מ שמצינו איסור מקח במעשר היינו דרך חילול להיות המעות חולין ביד הלוקח:

חמרין דנפיש אגרייהו. פי' (א) ורווחי טפי ודמו טפי לסחורה: **שברו** לסתם יינן מהו. לכתחלה ולפי אסור להשתכר בסתם יינם כדאמרינן לעיל (דף ט:) דלא שרי לדרוך עם העובד כוכבים בגת אי לא ליירי לידיה אלא מיבעיא ליה אם השכר מותר בדיעבד או לא: **דאגר** לארביה לסתם יינן. תימה מאי קאיה מביא מארבא לפועל שאני התם דנפיש אגרייה ודמי לחמרין י"ל כי לא היה השכר כי אם מעט לעבור נהר קטן והוי כפועל: **ליקלינהו** וליבדרינהו. פי' בלא בי קברי ומשני אתי לזבולו והא דלא הדר פריך וליקלינהו וליבדרינהו בי קברי דהתם לא שייך אתי לזבולי כדכתיב (מלכים ב כג) וישלך את עפרה על קבר בני העם וי"ל דהתירא בקבר בנין שאסור בהנאה אבל הכא בי קברי קרקע עולם שאינו נאסר וכן משמע בסנהדרין פרק גנבת הדין (דף מז:) קבריה דרב דהוו שקלי מיניה עפרא לאשתא בת יומא: **אתי** לזבולי. וא"ת ומה בכך הא פסקינן לעיל (דף מט.) כר' יוסי דאמר זה וזה גורם (ב) (מותר ג) (בגמרא) דהוי זבל דאיסור וקרקע דהיתר ויש לומר שלכתחלה יש לחוש לדברי רבנן שחולקין עליו דאמרי אף הוא נעשה זבל: **ולקברינהו** בעינייהו. ומסיק לא מוכחא מילתא ואסור וא"ת מאי שנא מכל הנקברין דחשיב פ"ב דתמורה (דף לג:) שור הנסקל ועגלה ערופה ושער מזיר וכל דקברי בעינייהו אף בלא בי קברי וי"ל כיון שאין דרך לקבור בשר ושער מוכחא מילתא אבל חיטי אין קבורתן מוכחת דאיכא למימר אינם גנב (ג) וקבר ואייתי הכא וכן דרך עתה לקבור בכורות ונראה שנעשו לקברן מעט בעומק פן יבא לחטט אחריהם ולאחר שנעשו עפרא אין לחוש שמא יקחום לזבל בהם דאין דרך לחטט אחר הקבריס משום זבל ונראה שלריך לקברן מעט בעומק פן יבא לחטט אחריהם הס"ד וכל"ל ועל מיעות וכן דרך עתה נ"ב כלומר כיון שגם עתה רגילות הוא שמטמינין וקוברין חטין ושאר תבואה בבורות משא"כ בשר ושער א"כ שפיר קאמר תלמודא דבחיטי לא מוכחא מילתא אח"כ הקשו התוספות דמה מועיל דקלינהו וקברינהו אפשי איכא למיחש שמא יקחום לזבל בהם ומייתבינן ג"כ דאין דרך לחטט וכו' אח"כ כתבו ונראה וכו' כלומר דנראה להתמיר שמא יבואו לחטט אחריהם ולכך צריך לקברן בעומק מעט ואפשר דה"ה בבשר ושער יש להתמיר פן יבואו לחטט לאחר שנעשו זבל: (ד) ד"ה חפי וכו' בשמיעת פרש"י איסתכם: (ה) ד"ה יאות הן עבדין פרש"י דכיון וכו' ואח"כ נתן לה אתננה דאתננה מותר כיון שלא וכו' לא היה לו לאסור:

לחלק. שתטול שם חלק בהם דאסור לפרוש חובו ממעשר שני ואע"ג שגם זה אוכלו בירושלים: **ומאני.** דיין נסך דקנים נמי פועל דלא נפיש אגריה חומרא דיין נסך שאני: **דאיסוריה חמור.** דאסור בהנאה כיין נסך ממש: **דעומאתן קיל.** כדאמרינן באין מעמידין (לעיל דף ל:) שלא ייעות הן יין נסך אסור בהנאה ומטמא טומאה חמורה בכזית סתם יינן אסור בהנאה ומטמא טומאת משקין בכביעית: **ארביה.** ספינתו: **בי קיבורי.** בית הקברות: **ליבדרינהו.** יפזרם כמות שהם ל"ל לשרפן: **אתו בהו.** אינשי לידי תקלה דהדרי ומלקטי להו: **ולקברינהו.** הכי בעייייהו: **כולן נקברין עמו.** דכתיב[1] לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו אף העץ במשמע והכי אמרינן בפרק נגמר הדין[1] עץ שומע אני בין תלוש בין מחובר ת"ל כי קבור תקברנו מי שאינו מחוסר אלא קבורה יצא זה שמחוסר קבורה ותליסה. אלמא עץ גופיה איסורי הנאה וקברי ליה בעייה ולא חיישינן לתקלה: **שאני התם כיון דקברי בבי דינא.** בבית הקברות המתוקנים בבית דין מוכחא מילתא לכל מאן דמשכח להו התם ידע דמהרוגי ב"ד הוו [2]ופירש: **יופי פירי שביעית.** קודם זמן הביעור: **ופרעו להו בשמיטה.** אשתכח דאכלי עניים בשמיטה אחר הביעור חליפי פירות שביעית: **יאות הן עבדין.** כיון דהסיא שעתא לא הוו הכך בעין ולא איתלופי הני בהני לאו חליפין נינהו ולא חיילא קדושת שביעית עלייהו: **וכגנדו באתנן.** גא עליה ואח"כ נתן לה אתננה מותר להקרבה דכיון דלאו בשעת ביאה יהביה מילתא כי הדר יהב לה ההוא עלה מתנה בעלמא הוא: **נתן לה ולא בא עליה כו'.** מפרש ואזיל: **אלא ה"ק נתן לה.** ולא בא עליה עכשיו אלא לאחר זמן: **או בא עליה.** ולא נתן לה עכשיו אלא לאחר זמן: ליחול

העלה לי פירות הללו לירושלים לחלק אבל אומר לו העלם לאוכלם ולשתותם בירושלים ונותנין זה לזה מתנה של חנם ורבא אמר לעולם דקדוש בקדושת שביעית ודקא קשיא לך פועל [א]פועל דלא נפיש אגריה לא קנסוהו רבנן חמרין דנפיש אגרייהו קנסו רבנן בהו ומתני' חומרא דיין נסך שאני: איבעיא להו שכרו לסתם יינן מהו מי אמרי' כיון דאיסורא חמור כדיין נסך שכרו נמי אסור או דלמא הואיל וטומאתו קיל אף שכרו נמי קיל תא שמע דההוא גברא דאגר ארביה לסתם יינן יהבו ליה חיטי באגרא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל [3]זיל קלינהו וקברינהו [4](בקברי) ולימא ליה בדרינהו אתו בהו לידי תקלה וליקלינהו וליבדרינהו דלמא מזבלי בהו ולקברינהו בעייייהו מי לא [5]תנן [6]אחד אבן שנסקל בה ואחד עץ שנתלה עליו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר שנחנק בו כולם נקברים עמו התם דקא קברי בבי דינא מוכחא מילתא דהרוגי בית דין נינהו הכא לא מוכחא מילתא אימר אינש גנב ואייתי [7]קברא הכא דבי רבי ינאי יזפי פירי שביעית מעניים ופרעו להו בשמינית אתו אמרו ליה לרבי יוחנן אמר להו [8]יאות הן עבדין וכנגדן באתנן מותר דתניא [9]נתן לה ולא בא עליה בא עליה ולא נתן לה אתננה מותר נתן לה ולא בא עליה פשיטא כיון דלא בא עליה מתנה בעלמא הוא דיהיב לה ותו בא עליה ולא נתן לה הא לא יהיב לה ולא מידי וכיון דלא נתן לה מאי אתננה מותר אלא הכי קאמר נתן לה ואחר כך בא עליה או בא עליה ואחר כך נתן לה אתננה מותר נתן לה ואחר כך בא עליה לכי בא עליה ליחול

אלא ה"ק נתן לה ואח"כ **בא** עליה אתננה מותר. פי' דכגון דאמר לה הילך טלה מעכשיו ובשעת ביאה הא נגמרת מתנתה ופריך וליחול עלה איסור אתנן למפרע משעה דיהיב לה ומסיק כשקדמה והקריבתו קודם הביאה ופריך הימי דמי בשאמר לה הילך טלה מעכשיו ליזה לשון אמר לה אי דאמר לה קני מעכשיו פשיטא דמותר דהא ליתיה בשעת ביאה אבל לשון גירסת הספרים מתנה הוא דיהיב לה קשה קלת דהא לא מתנה הוא שהרי אמר לה לכשתבעל תהא נגמרת כדפרישית ובתמורה (דף כט.) נמי אינו בספרים ואי גרסינן ליה נפרש כן כמו מתנה הוא כיון שהקריבתו כבר:

אלא

יא א מיי' פ"ו מהל' שמיטין הלכ' יג:

יב ב מיי' פי"ב מהל' מאכלות אסורות הלכה טז טור ש"ע י"ד סי' קלג סעיף ח:

יג ג מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הלכה ט:

יד ד מיי' פ"ח מהל' שמיטה הלכה כ:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ממרין וכו' פי' דרווחי: (ב) ד"ה אתי לזבולי וכו' מותר בגנבה. נ"ב נקט גנבה לומר דאע"ג דהוי זבל גמור שהעלין הטשרין ונעשין זבלן שרי לרבי יוסי ומתרלים [ביום לחוש בדברי רבנן] דלרבנן אף בשוחק חוליה לרוח שהוא דבר מועט ולא אתו לזבל בו נמי יש לחוש: (ג) ד"ה ולקברינהו וכו' אינים גנב ואייתי וקברם הכא וכן דרך עתה לקבור בבורות ונלאחר שנעשו עפרא אין לחוש שמא יקחום לזבל בהם דאין דרך לחטט אחר הקבריס משום זבל ונראה שלריך לקברן מעט בעומק פן יבא לחטט אחריהם הס"ד וכל"ל ועל מיעות וכן דרך עתה נ"ב כלומר כיון שגם עתה רגילות הוא שמטמינין וקוברין חטין ושאר תבואה בבורות משא"כ בשר ושער א"כ שפיר קאמר תלמודא דבחיטי לא מוכחא מילתא אח"כ הקשו התוספות דמה מועיל דקלינהו וקברינהו אפשי איכא למיחש שמא יקחום לזבל בהם ומייתבינן ג"כ דאין דרך לחטט וכו' אח"כ כתבו ונראה וכו' כלומר דנראה להתמיר שמא יבואו לחטט אחריהם ולכך צריך לקברן בעומק מעט ואפשר דה"ה בבשר ושער יש להתמיר פן יבואו לחטט לאחר שנעשו זבל: (ד) ד"ה חפי וכו' בשמיעת פרש"י איסתכם: (ה) ד"ה יאות הן עבדין פרש"י דכיון וכו' ואח"כ נתן לה אתננה דאתננה מותר כיון שלא וכו' לא היה לו לאסור:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה חפי פירות שביעית וכו' יכולין עניים לאכול לכ"ע כדתניא בתוספתא. נ"ב תימה דמשנה שלישה היא במס' שביעית פ"ט מ"ח ויע"ש בתו"ט ד"ה ר"י דהמע"ש גרים אין אוכלין בדברי יוסי אבל התוס' לא גרסי הכי דא"כ אין אמרו לכ"ע אוכלין נגד המשנה ומה גם שהתוס' בספסים נב ע"ב ד"ה מתנערין גורסין כגירסתינו ע"ש ול"ע:

הגהות

(1) [ל"ל בי קברי], ב) [ל"ל תניא], ג) סנהדרין מה:, ד) קברינהו. יעב"ץ, ה) [תמורה כט. כל הענין], ו) [דברים כא], ז) [סנהדרין מו:], ח) ופורש. יעב"ץ, ט) רש"ל מ"ז,

ליחול עליה איסור אחנן למפרע. שהרי מתחלה ע"מ ביאה נתנו לה: **קני מעכשיו.** קודם ביאה פשיטא דמותר דלע"ג דע"מ ביאה יהבה ליהלה כיון דמקמי ביאה יהבה ליהלה לאו שכר ביאה הוא: **ומי מצטריך ליך קני מעכשיו.** הלכך איצטריך מתני' לאשמועינן דלע"ג דאמר לה לא ניקני לך עד שעת ביאה כיון דהדר אמר לה מי מצטריך ליך קני מעכשיו הויא לה מתנת חנם כי שקלתיה ותקרייתיה: **כיון דאמר מר.** [1]בתוספתא דקידושין בפ"ק (דף כח.): **בטלה זה.** כל כמה דיהיב לה הוי אחנן דמהשתא קנייתיה: **בטלה סתם.** כי יהיב לה לאחר זמן לאו אחנן הוא דהשתא הוא דקנייה [2]ליה: עובד כוכבים לאו בר משיכה דכי כתיבא משיכה בישראל כתיבא לאו קנה מיד עמיתך[3]: **הא קנייה** [4]**ליה.** מהשתא קודם ביאה והיכי קרי ליה בא עליה ואח"כ נתן לה: **ומי לא שקליה.** ביום פלוני באתנייך הלכך בא עליה ואח"כ נתן לה הוא ומיהו הואיל ומשעת ביאה שויה אפותיקי ועמד בחצירה חייל עליה אחנן: **מסיב רב ששת.** לר' יוחנן: **לפועליו ולחמריו.** עובדי כוכבים לאו עמי הארץ: לא

ליחול עלה איסור אחנן למפרע אמר רבי [5](אליעזר) [6]כשקדמה והקריבתו ה"ד אי דאמר לה קני ליך מעכשיו פשיטא דשרי דהא ליתיה בשעת ביאה [7] ומתנה בעלמא הוא דיהיב לה ואי דלא אמר לה קני ליך מעכשיו [8]היכי מצי מקרבה [9]ואיש כי יקדיש את ביתו קדש אמר רחמנא [10]מה ביתו ברשותו [11]אף כל ברשותו [12]אלא דאמר לה להוי גביך עד שעת ביאה ואי מיצטריך ליך קני מעכשיו [13]בעי רב הושעיא קדמה והקדישתו מהו כיון [14]דאמר מר [15]אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט כמאן דאקריבתיה דמי או דלמא השתא מיהא הא קאי ואיתיה בעיניה ותפשוט מדרבי אליעזר דא"ר אליעזר שקדמה והקריבתו דוקא הקריבתו אבל הקדישתו לא דרבי אליעזר גופיה קא מיבעיא ליה מאי מיפשט פשיטא ליה לרבי אליעזר דהקריבתו דוקא אבל הקדישתו לא דהא איתיה בשעת ביאה או דלמא הקריבתו פשיטא ליה והקדישתו מספקא ליה [16]תיקו: בא עליה ואחר כך נתן לה אתננה מותר: ורמינהי [17]בא עליה ואחר כך נתן לה אפילו מכאן עד שלש שנים אתננה אסור אר"נ בר יצחק אמר רב חסדא לא קשיא [18]הא דאמר התבעלי לי בטלה זה הא דאמר לה התבעלי בטלה סתם וכי אמר לה בטלה זה מאי הוי [19]הא מחסר משיכה [20]בזונה עובדת כוכבים דלא קניא במשיכה ואיבעית אימא לעולם בזונה ישראלית [21]וכגון דקאי בחצירה אי דקאי בחצירה בא עליה ואח"כ נתן לה הא קניא [22] לה לא צריכא [23]דשויה ניהלה אפותיקי דאמר לה אי מייתינא ליך זוזי מכאן עד יום פלוני מוטב ואי לא שקליה באתנייך מתיב רב ששת [24]אומר אדם לחמריו ולפועליו לכו ואכלו בדינר זה צאו ושתו בדינר זה ואינו חושש לא

אלא דאמר לה ליהוי גביך. כלומר לא תקני עד שעת ביאה והלכך לא הוי פשיטא דליהוי מותר מאחר שגלה בדעתו שלא תקנה עד שעת ביאה ומשום אתנן נמי ליכא דהא אמר לה אי לריכא ליך קני מעכשיו: **או** דלמא השתא מיהא קאי בעיניה. ואע"פ שאין אתנן חל על המוקדשין דכתיב לכל נדר פרט לנדור שמא הכא מאחר דאיתיה בשעת ביאה חל איסור אתנן למפרע משעה דיהיב לה ואז לא היה הקדש: **והא** מחסרא משיכה. פי' ואפי' לר' יוחנן דאמר [25]דבר תורה מעות קונות הכא גבי אתנן לא קנו כיון שהפקיעו חכמים דאין קניית מעות קונה ואוקמוה ממשיכה גם ממנה הפקיעו ואין כאן אתנן כלל ולא דמי להתיא דפרק הזהב (ב"מ דף מא.) נתנה לסיטון מעל שקניית הכסף מועיל דכיון דמעל מן התורה מי יפקיע המעילה ממעות הקדש: **בזונה** עובדת כוכבים. לא קניא במשיכה וכרשב"ל משמי דאמר [26]לענייתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף דאילו לר' יוחנן אית ליה לעובד כוכבים במשיכה ומשום דרב חסדא אית ליה פרק הזהב (ב"מ דף מז:) כר' יוחנן הדר משני שינויא אחרינא דלרבי יוחנן לא תקשי [27]: **כגון** דקאי בחצרה. ואע"ת ליתי תרוייהו בטלה זה הא דקאי בחצירה והא דלא קאי בחצירה וי"ל דיתא ליה לאוקמה בטלה סתם אפילו קאי בחצירה עם טלאים אחריים שלו אע"פ שאינו יכול לדחותה לטלה מן השוק אפילו הכי אין שם אתנן חל אפילו למאן דאית ליה בריה אלא על המבורר בשעת ביאה: **ואינו** חושש לא משום שביעית. פי' בקונטרס שמא ימסור דמים הללו למי שחשוד על השביעית ותניא אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ ופריך הכי מדקאסר בגאו ואכלו ואני פורע אלמא כי קפרע דמי איסורא קפרע ונקראים דמי שביעית ואע"פ שכבר אכלום הכי נמי דבי ר' יוחנן כי קפרעי דמי שביעית הם וקשה מי הזקיקו לשנות (ג) פירות שביעית ממעשר ויין נסך שהטעם מפני שנראה כמאכיל לפועליו דבר שאינו מעושר או יין נסך ה"נ היה לו לפרש שמאכיל שביעית לפועליו ומגא פורע חובו מדמי שביעית ועוד תקשי לרב ששת דמפרש טעם הגריתא משום דמי פירות שביעית דלמא אחר הביעור אייני ואיסורא משום דנהנה מפירות שביעית בשעת האיסור דומיא דיין נסך דהוי טעמא משום דנהנה מיין נסך אי נמי אפילו קודם הביעור וטעמא משום שפורע חובו מפירות שביעית שקונה פירות שביעית ומאכיל לפועליו ולא דמי כלל לבבי ר' יוחנן ועוד קשה בסמוך דמסיק בחנוני המקיפו (ד) דמשעבד ליה דכיון דדרכיה לאקופי קני ליה דינר גביה פי' דכיון דמקיפו לבעל הבית סמך עליו ומשועבד לו בעל הבית לפי שסמך עליו לכך הוי דמי שביעית אבל בבי ר' יוחנן לא הוו חנוני המקיפו ולא סמכא דעתייהו כולי האי ולא משעבדי להו בבי ר' יוחנן מהשתא וכי פרעי להו אחר זמן לא חליפי שביעית גיהנו וקשיא דמדמי לעיל ההיא דר' יוחנן דבא עליה ואח"כ נתן לה ואוקימנא אפילו עשאו לה אפותיקי ועומד בשעת ביאה בחצירה ואע"ג דמשעת ביאה אישתעבד לה ואין להתיר מטעם שאין השיעבוד על עולה זה אלא על נכסיו וכשיתן לה עולה זה לפלגות השיעבוד מנכסיו הוי חליפי אתנן דשרי כדאמרינן פרק כל האסורין (תמורה דף ג.) דלא"כ מאי דאיה מביא לעיל מאתנן על בבי ר' יוחנן שאני התם דחליפין מותרין ואילו חליפי שביעית אסורין אלא אע"ג דמשתעבד אינו נתפס באיסור אתנן כלל וה"ה לבבי ר' יוחנן אע"ג דמשעבדי ועוד לפירושו לשון קנה לה דינר גביה יתור לשון הוא (ה) לא היה לו להזכיר רק משתעבד ולא משתעבד לכך נראה לרבינו יונתן לפרש ואינו חושש לא משום שביעית שפורע חובו מפירות שביעית שכבר פרע לו הדינר ואין שום חוב מוטל עליו לפרוע אחר שאכלו האיסור אבל אמר ואני פורע חושש משום שביעית שהוא כאילו לקחם בעל הבית לעצמו ונתנם לפועליו ומגא פורע חובו מפירות שביעית והשתא אפילו אייני בריישא לאחר הביעור פריך שפיר אלמא כי קפרע דמי איסורא קפרע ואי איתא דבעלמא לא חשיב דמי פירות שביעית בכי האי גוונא שפורע אחר שכלו הפירות מן העולם גם בכאן לא היה לנו לחשבם כאילו לקחם בעל הבית לעצמו ונתנם לפועליו מאחר שהן לוקחין הפירות מבית החנוני והוא פורע המעות לאחר שאכלום ומסיק תרגמה רב פפא בחנוני המקיפו דמשתעבד ליה דכיון (ו) דדרכיה לאקופי קני ליה דינר גביה פי' דמשתעבד ליה שקונה שיעבוד בנכסיו לאלתר כנגד מה שנותן לפועליו והיינו קני ליה דינר גביה דקאמר לשיעבוד הדינר קונה בנכסיו שזה דינר ולא קנין גמור שיוכל להקדישו מעת שקונה הדינר בנכסי בעל הבית לאלתר כשהן בעין ונותנו לפועליו הוי ליה מה שקונה בנכסי בעל הבית דמי הפירות ולכך חשיב בעל הבית כלוקח הפירות והירק מחנוני ומאכיל לפועליו בשכרן ולבסוף כשיתן הדמים לחנוני לפלגות השיעבוד מנכסיו יהיו דמי שביעית אחרון אחרון נתפס ואם היו העניים שלווים מהם דבי ר' יוחנן ע"י ר' יוחנן כחנוני המקיפו והיה אומר ר' יוחנן לבני ביתו לאו ולוו ואני פורע היה נתפס באיסור שביעית מה שר' יוחנן פורע להם מטעם זה דפירש אבל הם לא היו כחנוני המקיפו ולהכי לא גמר ומקני להו שיעבוד בנכסיו לאלתר כשנותנין פירות שביעית לבני ביתו דנהי דבמורת ערבות וקבלנות משתעבד להם לעניים סובר עתה זה המתרץ שאין משתעבד בערבות אף בקבלנות רק גוף הערב והקבלן אבל בנכסיו של ערב אין המלוה קונה כלום לאלתר ואפילו שיעבוד אי נמי היה טועה בזה שאין שיעבוד בנכסי ערב אלא במלוה ולוה אבל אם היה אומר תן לפלוני מנה או הלוהו ויהא קנוי לו והוא יהא פטור ממך ואני נותן לך או ואני פורע לך שזהו כעין מעשה דר' יוחנן דהכא אין כאן דין ערבות אע"ג דאמרינן בסוף גט פשוט (ב"ב דף קעד.) תן לו ואני נותן לך אין לו למלוה על הלוה כלום דמשמע אבל על הערב יש לו מדאמר אין לו על זה ועל זה לא הוה מסיק אדעתיה השתא מהכיא כי היכי דלא אסיק אדעתיה הך דרכא וכי איתי דרכא חדא מיניייהו נקט והתלמוד נושא ונותן לפי טעותו ואמר אבל חנוני שאין מקיפו מאי מותר כו' ותו חנוני שאין מקיפו מי לא משתעבד כלומר וכי אין נכסיו משועבדין ממש כדין ערב והא אמר רבא כו' קנה מדין ערב וכשהוא

תולה

טז א ב מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הלכ' יח:
מז ג מיי' פ"ו מהלכות ערכין הל' כב ממג עשין לגלח [טוש"ע י"ד סי' רנח סעיף ז]:
יז ד מיי' פ"ד מהלכות איסורי מזבח הל' יא:
יח ה מיי' פ"ט מהל' מכירה הלכ' ח ממג עשין פב טוש"ע י"ד סי' רנח סעיף יג [ובהגה]:
יט ו מיי' פ"ד מהלכות איסורי מזבח הל' יב:
כ ז ח ט י כ מיי' שם הלכה יג:
ל [שו"ע ח"מ סי' שלב סעיף ד בהגה]:
בא מ מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הלכ' כו טוש"ע י"ד סי' קלב סעיף ד [טוש"ע ח"מ סי' תג סעיף ו]:

תורה אור השלם

1 וְאִישׁ כִּי יַקְדִּשׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיהוָה וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע אֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם:
ויקרא כז יד

מסורת הש"ס

א) [ל"ל אלעזר וכן בכל העמוד], ב) [נ"ק סח: ע"ש סט: ב"מ ו. חולין קלט. תמורה ט. כט: ערכין כא.], ג) [תמורה כט: ע"ש], ד) קידושין כח: ב"ב קלג: ב"מ ו. [נדרים כט: תמורה כט: תוספ' קידושין פ"ח ה"ז תוספתא פ"ק פ"ד ה"ג תוספ' דערכין פ"ד ה"ב], ה) [תמורה כט:], ו) [תוספ' פ"ח ה"ד ותוספ' דדמאי פ"ה הט"ז], ז) [ל"ל במתני'], ח) [ל"ל לה], ט) [וקבא כה:], י) [נ"מ מז:], כ) [בכורות יג.], ל) [ועי' תוס' ב"מ מח. ד"ה נתנה וכו'].

הגהות הב"ח

(א) גמ' בשעת ביאה (ומתנה בעלמא הוא דיהיב לה) תא"מ וז"ב ס"ח אין זה: (ב) שם הא קניא ליה לא ר"ל: (ג) תוס' ד"ה ואינו וכו' מי הזקיקו לשנות פירוש שביעית: (ד) בא"ד המקיפו דמשתעבד ליה דכיון דארחיה לאקופי' קני וכו' סמך עליו חנוני ומשועבד: (ה) בא"ד דלא היה לו וכו' מפירות שביעית כיון שבכר: (ו) בא"ד דכיון דארחיה לאקופיה וכו' דלשיעבוד הדינר קונה וכו' להקדישו מעתה אלא שקונה הדינר:

מוסף רש"י

ליחול עליה איסור אחנן למפרע. הואיל ובשעת ביאה עדיין הבלה קיים וכיון שהוא בא עליה ואחר כך נתן לה בלה אינה למיתר כיון דלא ייחדו בשעת ביאה לא מיתסר דמתנה בעלמא הוא (תמורה כט.). כשקדמה והקריבתו. קודם ביאה (שם). ואי מיצטריך ליך קני מעכשיו. הלכך כרשותה הוא ומצי לאקרויה וכיון דאמר לה לא ניקני ליך עד שעת ביאה איצטריך לאשמעינן דמותר אם קדמה והקריבתו, דסד"א אתנן הוי (שם). אמירתו לגבוה. ולא אני אי למיהדר כאילו מסרתו להדיוט (שם). בטלה זה. הואיל דיהביה בשעת ביאה חייל עליה אחנן מיד (שם). בטלה סתם. דמשדר לה בתר הכי מתנה בעלמא הוא, דאין אתנן אלא המיוחד בשעת ביאה (שם). הא מחסר משיכה. ולא קניא לה בשעת ביאה ולא חייל עליה איסור אתנן (שם בשנ"ח). הא קניא לה. דהואיל וקאי בחצירה קניא ליה בשעת ביאה מיד ואחמ"כ קרי ליה ואח"כ נתן, ועוד פשיטא דאסור (שם). ואי לא שקליה באתנייך. הלכך כי מטו ולא יהיב לה זוזי אינגלי מילתא דדידה הוי בשעת ביאה, ומיהו אח"כ הוא, דהא לא הוי דידה עד דמטי יום פלוני ואיצטריך לאשמעינן דאסור (שם).